

شباهتهای

پیامبر اعظم و امام زمان

سکینه خانی

مقدمه

خداوند تبارک و تعالی نور هدایت را در خاندان آخرین ستاره درخشان آسمان نبوت قرار داد و محمد ﷺ آخرین پیامبر، برترین برگزیده در میان انبیاء و رحمتی برای عالمیان است.

و امام مهدی ﷺ می آید تا احیا کننده احکام کتاب الهی و سنت پیامبر ﷺ باشد: «وَمُجَدِّدًا لِمَا عَطَلَ مِنْ أَحْكَامِ كِتَابِكَ... وَ سُنَنِ نَبِيِّكَ»^۱ و تازه کننده احکام تعطیل شده از قرآن تو... و

سنت پیغمبرت باشد.»

امام مهدی ﷺ آرزوی پیامبر و سرور قلب نبی است: «اللَّهُمَّ وَسِّرْ نَبِيَّكَ مُحَمَّدًا ﷺ بِرُؤْيَتِهِ»^۲ خدایا! پیغمبرت محمد ﷺ را به دیدار او شاد کن! امام مهدی ﷺ بشارت پیامبر ﷺ است: «...أُبَشِّرُكُمْ بِالْمَهْدِيِّ ﷺ»^۳

امام مهدی ﷺ قائم مقام رسول

۱. مفاتیح الجنان، شیخ عباس قمی، دعای عهد.

۲. همان.

۳. غیبه شیخ طوسی، قم، معارف اسلامیة، ۱۴۱۷

ق، ص ۱۷۸، ح ۱۳۶.

خدا ﷻ است: «وَالْقِيمَ مَقَامَهُ»^۱

امام مهدی ﷺ آرزوی همه تاریخ است و آرزوی پیامبر ﷺ برای رساندن امتش به آزادی: «...بِهِ يُخْرِجُ ذُلَّ الرِّقِّ مِنْ أَعْنَاقِكُمْ»^۲ خداوند به سبب مهدی ﷺ زنجیرهای بردگی و اسارت را از گردنهای شما بر می‌دارد.

و اکنون بشر چشم به راه قافله سالاری است تا در پرتو رهبری پیامبر گونه او، لیبیک گویان قدم به صراط مستقیم بگذارد. حال که جهاتیان در جاهلیت مدرن و در حجابی از جهل و نادانی خفته‌اند، تنها وجود حیات بخشی چون پیامبر ﷺ می‌تواند بشر را از این خواب گران بیدار کند.

«اللَّهُمَّ إِنَّا نَشْكُو إِلَيْكَ فَقَدْ نَبَيْتَنَا صَلَوَاتِكَ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَغَيْبَةَ وَوَلِيَّتَنَا»^۳ خدایا! ما شکایت به درگاہت می‌کنیم از نبودن پیامبر مان که درود تو بر او و آلش باد! و از غیبت ولی مان.

حضرت مهدی ﷺ مشترکات فراوانی با جدّ بزرگوارشان رسول خدا ﷺ دارند که در این مقاله سعی شده به بیان گوشه‌هایی از پیوندها و اوصاف مشترک این دو بزرگوار پرداخته شود.

الف. پیوندها

شهادت به نبوت

در بیان ولادت حضرت حجت ﷺ، حکیمه خاتون عمه امام حسن عسکری ﷺ نقل می‌کند: ناگهان آن فرزند عزیز را مشاهده کردم که در حال سجده بود و دو انگشت سبابه خود را بلند کرد و فرمود:

«أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ [وَأَخَذَهُ لَأَشْرِيكَ لَهُ] وَأَنَّ جَدِّي مُحَمَّدًا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ ...»^۴
و همچنین از جانب امام حسن عسکری ﷺ نقل می‌کنند که ایشان فرمودند: «ای فرزندم! سخن بگو!» و او اظهار داشت: «أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَخَذَهُ لَأَشْرِيكَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ ...»^۵

فرزند رسول خدا ﷺ

پیامبر اکرم ﷺ می‌فرمایند: «الْقَائِمُ

۱. صحیفه مهدیه، زیارت اول حضرت بقیه الله ﷺ در سرداب مقدس، ص ۶۱۴.
۲. غیبه طوسی، ص ۱۸۵، ح ۱۴۴.
۳. مفاتیح الجنان، دعای افتتاح.
۴. کمال الدین و تمام النعمه، شیخ صدوق، مترجم: بهلوان، قم، دار الحدیث، ۱۳۷۷ ش، ج ۲، ب ۴۲، ص ۱۵۱، ح ۲.
۵. همان، ب ۴۲، ص ۱۴۵، ح ۱.

مِنْ وُلْدِي؛^۱ قائم از فرزندان من است.»
 و در جایی دیگر فرموده‌اند:
 «الْمَهْدِيُّ مِنْ وُلْدِي؛^۲ مهدی از فرزندان
 من است.»

و امام حسن عسکری علیه السلام در بستر
 شهادت، خطاب به امام زمان علیه السلام
 فرمودند: «أَبَشِرْ يَا بُنَيَّ... وَ لَدَكَ رَسُولُ اللَّهِ وَ
 أَنْتَ خَاتَمُ الْأَيْمَةِ الطَّاهِرِينَ وَ بَشِّرْ بِكَ رَسُولُ
 اللَّهِ وَ سَمَّاكَ وَ كُنَّاكَ بِذَلِكَ؛^۳ بشارت بر تو
 باد ای پسر من!... جد تو رسول خدا صلی الله علیه و آله
 است و تو خاتم ائمه طاهرین هستی و
 رسول خدا صلی الله علیه و آله به [ولادت] تو بشارت
 داده است و این اسم و کنیه را برای تو
 قرار داد.»

شبهه‌ترین مردم به رسول خدا صلی الله علیه و آله
 امام علی علیه السلام می‌فرمایند: «أَلَا إِنَّهُ
 أَشْبَهُ النَّاسِ خُلُقًا وَ خُلُقًا وَ حُسْنًا بِرَسُولِ
 اللَّهِ صلی الله علیه و آله؛^۴ همانا او (مهدی علیه السلام)
 شبهه‌ترین مردم از نظر خلق و خُلق و
 نیکویی به رسول خدا صلی الله علیه و آله است.»

وحدت در اطاعت و عصیان پیامبر صلی الله علیه و آله
 امام جعفر صادق علیه السلام از پیامبر صلی الله علیه و آله
 نقل می‌کنند:

«أَلْفَايِمُ مِنْ وُلْدِي... مَنْ أَطَاعَهُ فَقَدْ
 أَطَاعَنِي وَ مَنْ عَصَاهُ فَقَدْ عَصَانِي وَ مَنْ أَنْكَرَهُ

فِي عَيْبَتِهِ فَقَدْ أَنْكَرَنِي وَ مَنْ كَذَّبَهُ فَقَدْ كَذَّبَنِي وَ
 مَنْ صَدَّقَهُ فَقَدْ صَدَّقَنِي إِلَى اللَّهِ أَشْكُو
 الْمُكَذِّبِينَ لِي فِي أَمْرِهِ وَ الْجَاهِدِينَ لِقَوْلِي فِي
 شَأْنِيهِ وَ الْمُضِلِّينَ لِأُمَّتِي عَنْ طَرِيقَتِهِ ﴿وَ سَيَعْلَمُ
 الَّذِينَ ظَلَمُوا أَيَّ مُنْقَلَبٍ يَنْقَلِبُونَ﴾؛^۵ قائم از
 فرزندان من است... کسی که او را
 اطاعت کند، مرا اطاعت کرده و کسی که
 او را نافرمانی کند، مرا نافرمانی کرده
 است و کسی که او را در دوران غیبتش
 انکار کند، مرا انکار کرده است و کسی
 که او را تکذیب کند، مرا تکذیب کرده
 است و کسی که او را تصدیق کند، مرا
 تصدیق کرده است. از کسانی که گفتار
 مرا درباره او انکار و تکذیب می‌کنند و
 از کسانی از امتم که مردم را از طریقه او
 گمراه می‌سازند، به خداوند شکایت
 می‌برم؛ و به زودی کسانی که ظلم
 کرده‌اند، خواهند دانست به چه

۱. همان، ج ۱، ب ۲۴، ص ۴۹۰، ح ۶.

۲. همان، ج ۱، ب ۲۵، ص ۵۳۵، ح ۲.

۳. بحار الأنوار، محمد باقر مجلسی، دار الکتب
 الاسلامیه، ج ۵۲، ص ۱۷، ح ۱۳.

۴. معجم الاحادیث المهدی، ج ۳، ص ۱۰۴، ح
 ۶۴۷.

۵. شعراء / ۲۲۷.

۶. کمال الدین و تمام النعمه، ج ۲، ب ۳۹، ص
 ۱۲۳، ح ۶.

کیفرگاهی بازگشت می‌کنند.»

وحدت در انکار

امام صادق ﷺ فرمودند: «مَنْ أَقَرَّ بِجَمِيعِ الْأَيْمَةِ ﷺ وَ جَحَدَ الْمَهْدِيِّ كَانَ كَمَنْ أَقَرَّ بِجَمِيعِ الْأَنْبِيَاءِ وَ جَحَدَ مُحَمَّدًا ﷺ ثُبُوتُهُ؛ کسی که به همه امامان ﷺ اقرار کند و امام مهدی ﷺ را انکار نماید، مانند کسی است که به همه پیامبران اقرار کند، اما نبوت محمد ﷺ را انکار نماید.»

امام صادق ﷺ از پدرانشان از رسول اکرم ﷺ نقل می‌کنند که ایشان فرمودند: «مَنْ أَنْكَرَ الْقَائِمَ مِنْ وَلَدِي فَقَدْ أَنْكَرَنِي؛^۲ هر کس قائم از فرزندان مرا انکار کند، مرا انکار کرده است.»

ثواب انتظار فرج

امام سجاد ﷺ فرمودند: «إِنَّ أَهْلَ زَمَانٍ غَيْبَتِهِ وَ الْقَائِلِينَ بِإِمَامَتِهِ وَ الْمُتَنَتِّظِينَ لِظُهُورِهِ أَفْضَلُ مِنْ أَهْلِ كُلِّ زَمَانٍ لِأَنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى أَعْطَاهُمْ مِنَ الْعُقُولِ وَ الْأَفْهَامِ وَ الْمَعْرِفَةِ مَا صَارَتْ بِهِ الْعَيْنَةُ عِنْدَهُمْ بِمَنْزِلَةِ الْمَشَاهِدَةِ وَ جَعَلَهُمْ فِي ذَلِكَ الزَّمَانِ بِمَنْزِلَةِ الْمُجَاهِدِينَ بَيْنَ يَدَيِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بِالسَّيْفِ؛^۳ همانا مردم زمان غیبت حضرت مهدی ﷺ که امامت او را باور دارند و منتظرین

ظهور او، از مردم دیگر زمانها برترند؛ چرا که خدای متعال به آنان عقل و درک و قدرت شناختی داده است که غیبت بر ایشان چون ظهور است و خداوند آنان را در آن زمان، هم‌پایه مجاهدینی قرار داده است که در رکاب رسول خدا ﷺ شمشیر زده‌اند.»

بعثت و ظهور با فاصله طولانی

امام زمان ﷺ همچون پیامبر گرامی ﷺ پس از غیبت طولانی و فاصله‌ای بسیار از اوصیاء پیش از خویش ظهور می‌کنند.

امام علی ﷺ در مورد پیامبر ﷺ می‌فرمایند: «أَرْسَلَهُ عَلَيَّ حِينَ فَتْرَةٍ مِنَ الرُّسُلِ وَ هَفْوَةٍ عَنِ الْعَمَلِ وَ عِبَاوَةٍ مِنَ الْأُمَّمِ؛^۴ خداوند او را زمانی فرستاد که بازمان پیامبران گذشته، فاصله طولانی داشت و مردم از نیکوکاری فاصله گرفته و امته‌ها به جهل و نادانی گرفتار شده بودند.»

و امام صادق ﷺ در وصف امام

۱. همان، ج ۲، ب ۳۳، ص ۳، ح ۱.

۲. همان، ب ۳۹، ص ۱۲۲، ح ۶.

۳. همان، ج ۱، ب ۳۱، ص ۵۸۶، ح ۲.

۴. نهج البلاغه، خ ۹۴.

مهدی علیه السلام می فرمایند: «الَّذِي يَمْلَأُهَا عَدْلًا كَمَا مِلَّتْ ظُلْمًا وَجَوْرًا لَعَلَى فِتْرَةٍ مِنَ الْأَيَّامَةِ بَأْتِي كَمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعِثَ عَلَيَّ فِتْرَةَ مِنَ الرُّسُلِ؛^۱ او کسی است که آن (زمین) را از عدالت پر می کند، همان طور که از ظلم و جور پر شده است. پس از یک دوره فترت^۲ از ائمه علیهم السلام می آید؛ چنان که پیامبر اکرم صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نیز پس از یک فاصله طولانی از پیامبران مبعوث شدند.»

مشابهت در خصوصیات زمانه

۱. پیش از ظهور

امام علی علیه السلام زمانه پیش از رسالت پیامبر اکرم صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ را این گونه توصیف می کنند:

«أَرْسَلَهُ عَلَيَّ حِينَ فِتْرَةٍ مِنَ الرُّسُلِ وَطَوَّلَ هَجْرَةَ مِنَ الْأَمَمِ وَاعْتِزَامَ مِنَ الْفِتَنِ وَانْتِشَارَ مِنَ الْأُمُورِ وَتَلَطُّبَ مِنَ الْحُرُوبِ وَالدُّنْيَا كَأَسْفَةَ النُّورِ ظَاهِرَةُ الْغُرُورِ عَلَيَّ حِينَ اضْطِرَارٍ مِنْ قَرْعِهَا وَإِبَاسٍ مِنْ تَمَرِهَا وَأَغْوَارٍ مِنْ مَا يَبْهَاهَا قَدْ دَرَسَتْ مَسَارَ الْهُدَى وَظَهَرَتْ أَعْلَامُ الرَّدَى قَبْهِي مُتَّجِهَةً لِأَهْلِهَا عَابِسَةً فِي وَجْهِ طَالِبِهَا تَمَرُهَا الْفِتْنَةُ وَطَعَامُهَا الْحَيْفَةُ وَشِعَارُهَا الْخَوْفُ وَدِقَارُهَا السَّيْفُ؛^۳

خداوند پیامبر اکرم صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ را

هنگامی مبعوث فرمود که از زمان بعثت پیامبران پیشین مدت ها گذشته و ملت ها در خواب عمیقی فرو رفته بودند. فتنه و فساد جهان را فرا گرفته و اعمال زشت رواج یافته بود. آتش جنگ همه جا زبانه می کشید و دنیا بی نور و پر از مکر و فریب گشته بود. برگ های درخت زندگی به زردی گراییده و امید از باروری درختانش قطع شده بود. آب های فرو خشکیده و نشانه های هدایت کهنه و ویران شده بود. پرچم های هلاکت و گمراهی آشکار و دنیا با قیافه زشتی به مردم می نگریست، و با چهره ای عبوس و غم آلود با اهل دنیا رو به رو می گشت. میوه های درخت دنیا فتنه، و خوراکش مردار بود، در درونش وحشت و اضطراب، و بر بیرون، شمشیرهای ستم حکومت داشت.»

۱. غیبت نعمانی، محمد بن ابراهیم جعفر نعمانی، ترجمه محمد جواد غفاری، انتشارات صدوق، ۱۳۷۶ ش، ص ۱۸۶، ح ۳۸.
۲. فترت به فاصله زمانی میان دو پیامبر گفته می شود. (ر. ک: لغت نامه دهخدا، ذیل همین عنوان.)

۳. نهج البلاغه، خ ۸۹

امام باقر علیه السلام در وصف زمانه پیش از ظهور حضرت مهدی علیه السلام می فرماید: «لَا يَقُومُ الْقَائِمُ علیه السلام إِلَّا عَلَى خَوْفٍ شَدِيدٍ وَزَلْزَلٍ وَفِتْنَةٍ وَبَلَاءٍ يُصِيبُ النَّاسَ... وَاخْتِلَافٍ شَدِيدٍ بَيْنَ النَّاسِ وَتَشْتَبِ فِي دِينِهِمْ»^۱ قائم علیه السلام قیام نمی کند، مگر [در زمانی که] ترسهای بزرگ پدید آمده، و زلزله ها و فتنه ها و گرفتاریها به مردم رسیده... و اختلافهای شدید، میان مردمان رخ داده و در دینشان تفرقه ایجاد شده است.»

و نیز رسول خدا صلی الله علیه و آله در ضمن حدیثی طولانی در معراج، دوره پیش از ظهور حضرت مهدی علیه السلام را این گونه توصیف کرده اند: «يَكُونُ ذَلِكَ إِذَا رُفِعَ الْعِلْمُ وَظَهَرَ الْجَهْلُ وَكَثُرَ الْقِرَاءُ وَقَلَّ الْعَمَلُ وَكَثُرَ الْقَتْلُ... وَكَثُرَ الْجَوْرُ وَالْفَسَادُ وَظَهَرَ الْمُنْكَرُ... وَصَارَتِ الْأُمَرَاءُ كَفَرَةً وَأَوْلِيَاءُ وَهُمْ فَجْرَةٌ وَأَعْوَانُهُمْ ظَلَمَةٌ وَذَوُو الرُّأْيِ مِنْهُمْ فَسَقَةٌ»^۲ ظهور مهدی علیه السلام وقتی است که علم و دانش واقعی از بین برود و جهل و نادانی آشکار شود و قاریان فراوان گردند و عمل [به قرآن] کم شود و قتل و خون ریزی زیاد گردد... و ظلم و فساد زیاد شود و منکر [و عمل زشت]

آشکار گردد... و فرمانروایان کافر و ایان آنها فاجر شوند و کارپردازان آنها ستمگر و صاحبان رأی و نظر از آنها فاسق باشند.»

۲. بعد از ظهور

امیر مؤمنان علیه السلام به درگاه خداوند عرضه می دارد: «... إِبْجَعَلُ شَرَائِفَ صَلَوَاتِكَ وَتَوَامِي بَرَكَاتِكَ عَلَى مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَرَسُولِكَ الْخَاتِمِ لِمَا سَبَقَ وَالْفَاتِحِ لِمَا انْفَلَقَ وَ الْمُغْلِبِ الْحَقِّ بِالْحَقِّ وَالدَّافِعِ جَبِيحَاتِ الْأَبَاطِيلِ وَالدَّامِعِ صَوْلَاتِ الْأَضَالِيلِ كَمَا حُمِّلَ فَأَضْطَلَعَ قَائِمًا بِأَمْرِكَ مُسْتَوْفِرًا فِي مَرْضَاتِكَ غَيْرَ نَاكِلٍ عَنْ قُدْمٍ وَلَا وَاوٍ فِي عَزْمٍ وَاجِبًا لَوْ حِيكَ حَافِظًا لِعَهْدِكَ مَا ضِيَاعًا عَلَى نَفَاذِ أَمْرِكَ حَتَّى أُوْرَى قَبَسَ الْقَابِسِ وَأَضَاءَ الطَّرِيقِ لِلنَّحَابِطِ وَهُدَيْتَ بِهِ الْقُلُوبَ بَعْدَ خَوْضَاتِ الْفِتْنِ وَالْأَثَامِ وَأَقَامَ بِمَوْضِعَاتِ الْأَعْلَامِ وَ نَبِيْرَاتِ الْأَحْكَامِ»^۳ [خداوند!]...

گرامی ترین درووها و افزون ترین برکات خود را بر محمد صلی الله علیه و آله، بنده و فرستاده ات، اختصاص ده! که خاتم

۱. غیبت نعمانی، ص ۲۳۵.

۲. کمال الدین و تمام النعمة، ج ۱، ب ۲۳، ص ۴۶۹، ح ۱.

۳. نهج البلاغه، خ ۷۲.

در میان مردم مرسوم بود، از میان برد، [امام مهدی علیه السلام نیز] روشهای جاهلی پیش از ظهور خود را از بین خواهد برد و اسلام را از نو پی ریزی خواهد کرد. زمانه بعد از ظهور حضرت مهدی علیه السلام در دعای ندبه این گونه ترسیم شده است:

«أَيْنَ قَاصِمٍ شَوْكَةِ الْمُعْتَدِينَ أَيْنَ هَادِمٍ
أُنْبِيَةِ الشُّرَكَ وَالنَّفَاقِ أَيْنَ مُبِيدِ أَهْلِ الْفُسُوقِ وَ
الْمُضْيَانِ وَالطُّغْيَانِ أَيْنَ حَاصِدِ فُرُوعِ النَّغْيِ وَ
النَّفَاقِ أَيْنَ طَامِسِ آثَارِ الرِّبْغِ وَالنَّاهْوَاءِ؟^۲
کجاست شکننده شوکت تجاوزگران؟
کجاست ویران کننده بناهای شرک و
نفاق؟ کجاست نابود کننده اهل فسق [و
تبهکاران] و معصیت کاران و
سرکشان؟ کجاست درو کننده
شاخه های گمراهی و اختلاف؟
کجاست محو کننده آثار انحراف و هوا
و هوسها؟»

همچنین پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می فرماید: «تَسْبِعُهُمُ الْقَائِمُ الَّذِي يَمْلَأُ اللَّهُ
عَرْوَةَ جَلِّ بِه الْأَرْضِ نُورًا بَعْدَ ظُلْمَتِهَا وَعَدْلًا بَعْدَ

پیامبران گذشته و گشاینده درهای بسته و آشکار کننده حق با برهان است. دفع کننده لشکرهای باطل و درهم کوبنده شوکت گمراهان است؛ آن گونه که بار سنگین رسالت را بر دوش کشید و به فرمانت قیام کرد و به سرعت در راه رضا و خشنودی تو گام برداشت و حتی یک قدم به عقب برنگشت و اراده او سست نشد و در پذیرش و گرفتن وحی نیرومند بود. حافظ و نگهبان عهد و پیمان تو بود و در اجرای فرمانت تلاش کرد تا آنجا که نور حق را آشکار و راه را برای جاهلان روشن ساخت و دلهایی که در فتنه و گناه فرو رفته بودند به وسیله او هدایت شدند. پرچمهای حق را برافراشت و احکام نورانی را بر پا کرد.»

از امام صادق علیه السلام در مورد سیره حضرت مهدی علیه السلام پرسیدند. ایشان در جواب فرمودند: «يَضَعُ كَمَا صَنَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَهْدِمُ مَا كَانَ قَبْلَهُ كَمَا هَدَمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَ أَمَرَ الْجَاهِلِيَّةَ وَ يَسْتَأْنِفُ الْإِسْلَامَ جَدِيدًا؛^۱ [امام مهدی علیه السلام] مانند پیامبر صلی الله علیه و آله عمل خواهد کرد. همان گونه که پیامبر صلی الله علیه و آله آنچه از روش جاهلیت

۱. غیبت نعمانی، ص ۲۳۱، ح ۱۳.

۲. مفاتیح الجنان، دعای ندبه.

حجتهای الهی بر روی زمین هستند. در زیارت حضرت رسول ﷺ آمده است: «السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّةَ اللَّهِ عَلَى الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ»^۴ سلام بر تو ای حجت خدا بر اولین و آخرین [بشر]»

امام زمان ﷺ نیز با لقب حجت الله مورد خطاب قرار گرفته اند: «السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّةَ اللَّهِ وَدَلِيلَ إِزَادَتِهِ»^۵ سلام بر تو ای حجت خدا و راهنمای اراده او! همچنین در جایی دیگر آمده است: «السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّةَ اللَّهِ عَلَى مَنْ فِي الْأَرْضِ وَالسَّمَاءِ»^۶ سلام بر تو ای حجت خدا بر [تمام] اهل زمین و آسمان!»

نور الله

وجود مطهر پیامبر اکرم ﷺ نور است. خاصیت نور این است که هم روشن و درخشان است و هم اطراف خویش را روشن می سازد. پیامبر اکرم ﷺ نور خدا و روشن کننده دل‌های

جُورِهَا وَ عِلْمًا بَعْدَ جَهْلِهَا؛^۱ نهمین آنها (امام از فرزند حسین ﷺ) قائم است که خداوند به دست او همه زمین را از روشنایی پر می کند، پس از آنکه گرفتار تاریکی شده است و از عدالت و دادگری سرشار می کند، پس از آنکه از ظلم و جور پر شده باشد و سراسر عالم را از علم و دانایی بهره مند می کند، پس از آنکه به جهل و نادانی گرفتار آمده باشد.»

ب. اوصاف مشترک

رحمت

پیامبر اسلام ﷺ و اهل بیت گرامی ایشان، مظهر و تجلی رحمت و اسعه الهی اند. در قرآن کریم، خداوند وجود نازنین پیامبر اکرم ﷺ را رحمتی برای عالمیان معرفی می کند: «وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ»^۲ «و تو را جز رحمتی برای جهانیان نفرستادیم.»

امام زمان ﷺ نیز به این وصف توصیف شده است: «السَّلَامُ عَلَيْكَ... وَ الرَّحْمَةُ الْوَاسِعَةُ»^۳ سلام بر تو... ای رحمت گسترده [لهی]»

حجت الله

ائمه اطهار ﷺ و پیامبر اکرم ﷺ

۱. کمال الدین و تمام النعمة، ج ۱، ب ۲۴، ص ۴۸۷، ح ۵.
 ۲. انبیاء / ۱۰۷.
 ۳. مفاتیح الجنان، زیارت آل یاسین.
 ۴. همان، زیارت حضرت رسول ﷺ.
 ۵. همان، زیارت آل یاسین.
 ۶. همان، زیارت حضرت صاحب الامر.

دعوت کننده به سوی خدا

خداوند در قرآن کریم پیامبر اکرم ﷺ را دعوت کننده به سوی خویش معرفی می کند: «يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا وَدَاعِيًا إِلَى اللَّهِ بِإِذْنِهِ وَسِرَاجًا مُنِيرًا»؛^۵ «ای پیامبر! ما تو را گواه و بشارت دهنده و بیم دهنده و دعوت کننده به سوی خدا به فرمان او و چراغی روشنی بخش فرستادیم.» در زیارت آل یاسین نیز امام زمان ﷺ را با ذکر «دَاعِيِ اللَّهِ»^۶ یاد می کنیم: «السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا دَاعِيِ اللَّهِ وَرَبَّانِي آيَاتِهِ؛ سلام بر تو ای دعوت کننده [خلق] به سوی خدا و مظهر آیات الهی!»

۱. همان، زیارت حضرت رسول ﷺ از بعید.
۲. تنابن / ۸ «به خدا و رسول او و نوری که نازل کردیم ایمان آورید»
۳. اصول کافی، محمد بن یعقوب کلینی، ج ۱، ص ۱۹۴.
۴. مفاتیح الجنان، دعای امام زمان در روز جمعه.
۵. احزاب / ۴۵ و ۴۶.
۶. داعی: اسم فاعل به معنی «دعوت کننده به سوی خدا» می باشد.

تیره جاهلیت و عقلهای خفته در کفر و ظلمت می باشند. در زیارت حضرت رسول ﷺ آمده است:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نُورَ اللَّهِ الَّذِي يُسْتَضَاءُ بِهِ؛ سلام بر تو ای نور خداوند که به واسطه اش طلب نور می شود»

نور مقدس پیامبر اکرم ﷺ در عترت و خاندان پاک ایشان ساری و جاری است. امام باقر علیه السلام در تفسیر آیه «قَامُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالنُّورِ الَّذِي أَنْزَلْنَا»^۲ فرمودند: «النُّورُ وَاللَّهُ الْأَيْمَةُ مِنْ آلِ مُحَمَّدٍ ﷺ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَهُمْ وَاللَّهُ نُورُ اللَّهِ الَّذِي أَنْزَلَ وَهُمْ وَاللَّهُ نُورُ اللَّهِ فِي السَّمَاوَاتِ وَ فِي الْأَرْضِ»^۳ به خدا قسم! نور، همان امامان از آل محمد ﷺ تا روز قیامت هستند و به خدا سوگند! نور الهی که نازل کرده همانها هستند و به خدا قسم! نور خدا در آسمانها و زمین، آنها هستند.»

در زیارت روز جمعه، خطاب به امام مهدی علیه السلام این گونه سلام می دهیم:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نُورَ اللَّهِ الَّذِي يَهْتَدِي بِهِ الْمُهْتَدُونَ»^۴ سلام بر تو ای نور خدا که هدایت جویان، به وسیله اش هدایت می شوند!»

خاتم^۱

خداوند در قرآن کریم در مورد پیامبر اکرم ﷺ می‌فرماید:

﴿مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَ لَكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَ خَاتَمَ النَّبِيِّينَ وَ كَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا﴾^۲

«محمد ﷺ پدر هیچ یک از مردان شما نیست، لیکن او رسول خدا و خاتم انبیا می‌باشد و خداوند همیشه به همه امور آگاه است.»

خداوند در این آیه، رسول مکرم اسلام، حضرت محمد ﷺ را به عنوان «خاتم النبیین» ملقب ساخته است. یعنی ایشان آخرین پیامبر خدا هستند که پس از ایشان، پیامبر دیگری نخواهد بود.

امام مهدی ﷺ در معرفی خود می‌فرماید:

﴿أَنَا خَاتَمُ الْأَوْصِيَاءِ بِي يَدْفَعُ اللَّهُ عَرِّي وَ جَلَّ الْبَلَاءُ عَنِ أَهْلِي وَ شِيعَتِي﴾^۳ منم خاتم جانسپینهای پیامبر که به واسطه من، خداوند بلا را از اهل من و شیعیانم بر می‌دارد.»

حضرت مهدی ﷺ را «خاتم الأوصیاء» و «خاتم الائمه» گویند؛ به این جهت که ایشان، آخرین نفر از سلسله امامت هستند و پس از ایشان، امامی نخواهد بود.

تلاوت و تفسیر قرآن

در قرآن کریم آمده است: ﴿لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْ أَنفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ...﴾^۴ «خداوند بر مؤمنین منت نهاد هنگامی که رسولی را در میانشان برانگیخت که آیاتش را بر آنها تلاوت کند...» همچنین در جایی دیگر می‌فرماید: ﴿وَ أَنزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ﴾^۵ «و همانا قرآن را بر تو نازل کردیم تا برای مردم تبیین [و تفسیر] کنی.»

۱. خاتم به معنای چیزی است که به وسیله آن، پایان داده می‌شود و نیز به معنی چیزی آمده است که با آن، اوراق و مانند آن را مهر می‌کنند. (قاموس قرآن کریم)
 ۲. احزاب / ۴۰.
 ۳. کمال الدین و تمام النعمة، ج ۲، ب ۴۳، ص ۱۸۱، ح ۱۲.
 ۴. آل عمران / ۱۶۴.
 ۵. نحل / ۴۲.

امام زمان علیه السلام نیز به تأویل آیه مبارکه «يُخِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا...»^۴ انسان مرده از انسانیت را حیاتی دوباره می‌بخشند: «السَّلَامُ عَلَى رَبِيعِ الْأَنْبَاءِ وَ نَضْرَةَ الْأَنْبَاءِ»^۵ سلام بر بهار مردم و خرمی زمان!^۶

امان برای همه

قرآن کریم درباره برکات و جودی حضرت خاتم الانبیاء صلی الله علیه و آله می‌فرماید: «وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ فِيهِمْ»^۶ «و تا تو در میان آنان هستی، خداوند آنها را عذاب نمی‌کند.» یعنی موجب امان از عذاب الهی است.

امام مهدی علیه السلام نیز در معرفی خود این چنین می‌فرماید: «أَنْتِي أَمَانٌ لِأَهْلِ الْأَرْضِ كَمَا أَنَّ النُّجُومَ أَمَانٌ لِأَهْلِ السَّمَاءِ»^۷

۱. مفاتیح الجنان، زیارت آل یاسین.

۲. الارشاد، شیخ مفید، ج ۲، ص ۳۸۶.

۳. نهج البلاغه، خ ۱۹۸.

۴. حدید / ۱۷. «زمین را بعد از مردنش زنده می‌گرداند.»

۵. مفاتیح الجنان، زیارت حضرت صاحب الامر علیه السلام.

۶. انقال / ۳۳.

۷. کمال الدین و تمام النعمة، ج ۲، ب ۴۵، ص ۲۳۹، ح ۴.

خداوند در این دو آیه مبارکه، یکی از اهداف بعثت پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله را تلاوت و توضیح آیات قرآن و روشن کردن اسرار درونی آنها معرفی می‌کند.

امام مهدی علیه السلام نیز به این لقب مشهورند: «السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا تَالِي كِتَابِ اللَّهِ وَ تَرْجُمَانَهُ»^۱ سلام بر تو ای تلاوت کننده کتاب خدا و مفسر و مترجم آن!

جابر از امام باقر علیه السلام نقل می‌کند که ایشان می‌فرمایند: «إِذَا قَامَ قَائِمُ آلِ مُحَمَّدٍ صلی الله علیه و آله ضَرَبَ فَسَاطِيطَ لِمَنْ يُعَلِّمُ النَّاسَ الْقُرْآنَ عَلَى مَا أَنْزَلَ اللَّهُ جَلَّ جَلَالُهُ»^۲ هنگامی که قائم آل محمد صلی الله علیه و آله قیام کند، برای کسانی که قرآن را تعلیم می‌دهند، چادرهایی نصب می‌کند که قرآن را همچنان که خداوند نازل کرده، به مردم بیاموزند.^۳

مظهر حیات

بهار، مظهر حیات و زندگی و طراوت است. امام علی علیه السلام وجود مقدس پیامبر صلی الله علیه و آله را بهاری برای مردم زمانشان دانسته‌اند: «رَبِيعاً لِأَهْلِ زَمَانِهِ»^۳

من مایه امنیت اهل زمین هستم؛ همچنان که ستارگان امنیت بخش اهل آسمان اند.» که براساس این حدیث، حضرت مهدی ﷺ موجب امنیت همه موجودات روی زمین است.

شفقت و دلسوزی

خداوند در قرآن کریم می فرماید: «لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُوفٌ رَحِيمٌ»؛^۱ «قطعاً برای شما پیامبری از خودتان آمد که رنجهای شما بر او دشوار است و به [هدایت] شما حریص و نسبت به مؤمنان، دلسوز و مهربان است.»

مهربانی و شفقت پیامبر اکرم ﷺ به قدری بود که برای هدایت افراد، بسیار پافشاری می کرد؛ به گونه ای که خداوند به ایشان فرمود: «لَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسَكَ أَلَّا يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ»؛^۲ «شاید تو از اینکه [مشرکان] ایمان نمی آورند، جان خود را تباہ سازی!»

امام رضا ﷺ نیز امام مهدی ﷺ را این گونه معرفی می کنند: «وَأَشْفَقَ عَلَيْهِمْ مِنْ آبَائِهِمْ وَأُمَّهَاتِهِمْ»؛^۳ از پدران و مادران، بر امت خود مهربان تر است.»

همچنین در توقیعی از امام مهدی ﷺ آمده است: «إِلَيَّ أَرْيَابُ جَمَاعَةٍ مِنْكُمْ فِي الدِّينِ وَمَا دَخَلَهُمْ مِنَ الشُّكِّ وَالْخَيْرَةِ فِي وُلَاةِ أُمُورِهِمْ فَعَمَّنَا ذَلِكَ لَكُمْ»؛^۴ به من رسیده است که گروهی از شما در دین به تردید افتاده و در دل نسبت به اولیای امر خود به شک و حیرت دچار شده اند و این امر، مایه غم ما به خاطر شما شد.»

اگر پدر و مادر همواره نگران سلامتی فرزندان و دلسوز و مراقب آنها هستند، این پدر بی نظیر امت، در توقیع خود به شیخ مفید می فرماید: «إِنَّا غَيْرُ مُهْمِلِينَ لِمُرَاعَاتِكُمْ وَلَا نَاسِبِينَ لِذِكْرِكُمْ»؛^۵ ما هرگز در رعایت و مراقبت شما کوتاهی نمی کنیم و یاد شما را از خاطر نمی بریم.»

۱. توبه / ۱۲۸.

۲. شعراء / ۳.

۳. من لا يحضره الفقيه، ج ۴، ص ۴۱۸، ح ۵۹۱۴.

۴. غیبت طوسی، ص ۲۸۵، ح ۲۴۵.

۵. تهذیب الاحکام، ج ۱، ص ۳۷، التوقیعات المبارکان.